

[Undervisningsministeren.]

rettelsen af yderligere afdelinger. Det foreliggende lovforslag tager sigte herpå.

Som grundlag for ministeriets overvejelser i forbindelse med forslagets udformning har foreligget en indstilling fra lærerhøjskolens rektor og lærerråd. Medens man som nævnt tidligere har været af den opfattelse, at der skulle oprettes indtil 8 afdelinger i alt, foreslår lærerhøjskolen nu, at der kun oprettes yderligere 3 afdelinger, således at der bliver i alt 6 afdelinger. Dette begrundes med, at forskellige overvejelser på grundlag af de indvundne erfaringer taler for, at lærerhøjskoleafdelingerne bør gøres ret store for at kunne danne rammen om et alsidigt videreuddannelsesprogram og for i en række centrale fag at kunne danne grundlag for oprettelse af faste lærerstillinger. Planlægningsrådet for de højere uddannelser, der har afgivet en udtalelse i sagen, har tiltrådt disse synspunkter og anbefaler, at der oprettes 3 nye afdelinger. Lærerhøjskolen foreslår, at de 3 afdelinger placeres i Esbjerg, Herning og Vordingborg.

Jeg kan principielt tiltræde det af lærerhøjskolen fremhævede og af planlægningsrådet understøttede synspunkt, at afdelingerne bør gøres ret store. Jeg har imidlertid ment, at stærkt vejende grunde taler for, at der oprettes 2 afdelinger i det sydlige Jylland, og jeg foreslår i overensstemmelse med et af lærerkredsene i Sønderjylland og Sydslesvig fremsat ønske, at Haderslev vælges som hjemsted for en sådan afdeling.

Jeg må samtidig være enig med lærerhøjskolen i, at det er naturligt at oprette en afdeling i Esbjerg.

Planlægningsrådet for de højere uddannelser har da også lagt stor vægt på, at der placeres en afdeling i Esbjerg.

Når man imidlertid placerer disse 2 afdelinger i det sydlige Jylland, og når man skal drage omsorg for, at hver af disse afdelinger får en passende størrelse, vil det ikke være rigtigt, at hjemstedet for en afdeling i det nordvestlige Jylland bliver Herning. Afdelingen i Esbjerg må afgjort have et mere omfattende område end Ribe amt, og det bliver derfor nødvendigt at henlægge i hvert fald en del af Ringkøbing amt hertil. Afdelingen i det nordvestlige Jylland må under disse omstændigheder søges placeret navnlig under hensyntagen til at opnå den

bedst mulige dækning af Viborg og Thisted amter. Det bliver herefter ganske naturligt i overensstemmelse med et af samtlige lærerkredse i disse amter fremsat ønske at placere en afdeling i Skive, der har et fuldt udbygget seminarium, og som snart også vil få et gymnasium.

Med hensyn til forholdene på Sjælland og Lolland-Falster har jeg kunnet tilslutte mig, at der kun oprettes én afdeling i dette område, og at denne afdeling placeres i Vordingborg. For de lærere, der ikke naturligt dækkes af denne afdeling, må kursusbehovet imødekommes på Emdrupborg. Jeg finder det også rigtigt, at kursusvirksomheden på Bornholm henlægges direkte under lærerhøjskolens administration, dog således at lærerhøjskolen dér får en lokal medhjælper.

Det foreliggende lovforslag afviger altså fra højskolens forslag derved, at der foreslås oprettet en afdeling også i Haderslev, og at afdelingen i det nordvestlige Jylland foreslås placeret i Skive i stedet for i Herning.

Selv om jeg således ikke fuldt ud har kunnet tiltræde lærerhøjskolens placeringsforslag, vil jeg gerne understrege, at jeg deler højskolens ønske om, at afdelingerne får mulighed for at opbygge et alsidigt kursusprogram, ligesom jeg også gerne vil medvirke til, at det i løbet af de kommende år bliver muligt at ansætte faste lærerkræfter i de fag, hvor der er et konstant behov for undervisning. Afdelingerne vil på denne måde kunne komme til at betyde en væsentlig styrkelse af lærerhøjskolens virksomhed i provinsen.

Idet jeg i øvrigt henviser til lovforslagets bemærkninger, skal jeg anbefale forslaget til hurtig og velvillig behandling i det høje ting.

Jeg skal endvidere tillade mig at fremsætte *forslag til lov om ændring af lov om foranstaltninger mod lærermangelen i folkeskolen*. Forslaget går — ligesom det tilsvarende i 1965 — ud på forlængelse af bemyndigelserne i loven af 1962 for endnu en 3-årig periode.

Situationen er imidlertid ikke helt den samme som i 1965. Medens det dengang var givet, at restriktionerne måtte bevares fuldt ud, er der nu tegn til, at en forsigtig lempelse vil være forsvarlig.

Som det fremgår af bemærkningerne til

[Undervisningsministeren.]

lovforslaget, er seminariernes kapacitet forøget så meget, siden lærermangelsloven blev vedtaget første gang, at antallet af nyuddannede lærere pr. år er steget fra 1.839 i 1962 til ca. 2.900 i 1967, og denne stigning ventes at ville fortsætte også i de følgende år.

Alt andet lige skulle der i 1968-69 blive et lille overskud af lærere. Ved de normeringsberegninger, der skal foretages i foråret 1968 for det følgende skoleår, vil kommunerne derfor få en ekstra lærerstilling for hver 20 klasser pr. normeringsenhed. Det er en overskuelig og enkel lempelse, som ikke kan medføre noget skred i situationen.

Nogle vil nok mene, at det er en meget lille lempelse. Men den beregning af løntimebehov og -udbud, der omtales i bemærkningerne, og hvorefter en større lempelse skulle synes mulig, forudsætter jo uændrede forhold, og vi har netop ikke uændrede forhold i folkeskolen fra år til år. Der er f. eks. ikke regnet med det yderligere lærerbeho, der vil opstå, hvis lærernes gennemsnitlige ugentlige timetal går ned (det er for tiden 36,6, altså med 4,6 overtimer), eller hvis antallet af løntimer pr. klasse øges, eller hvis klassekvotienten skal længere ned. En udvidelse af undervisningspligten vil næppe medføre nogen stor forøgelse af lærerbeho, dels fordi mange af de 9. og 10. klasser, der allerede findes, ville kunne optage yderligere elever, dels fordi det jo er tanken at inddrage andre undervisnings tilbud end folkeskolen under den udvidede undervisningspligt.

Det er meget glædeligt, at vi kan begynde at tænke på en afvikling af lærermangelrestriktionerne. Der er trukket hårdt på folkeskolens lærere i disse år — nu vil det forhåbentlig blive muligt at lette overtimebyrden lidt efter lidt. Vikarudsendelsen af lærerstuderende må i alle tilfælde afvikles, da den ikke kan forenes med den nye læreruddannelse. Hyppigt skiftende og undertiden noget tilfældige lærerkræfter må efterhånden afløses af lærere i faste stillinger, klassekvotienterne må nedbringes dér, hvor de endnu ligger højt, og der må åbnes for pædagogiske fremskridt, som lærermangelen har stået i vejen for. Lærermangelen har også været en vanskelighed for den udbygning af lærernes videre- og efteruddannelse,

som er påkrævet. Alt dette håber vi at kunne gennemføre i takt med det voksende udbud af lærerløntimer, der ventes i de kommende år. Afviklingen af restriktionerne må imidlertid ske langsomt, og det vil være nødvendigt at bevare lovens bemyndigelser et stykke tid endnu og år for år tage stilling til, hvor stort et skridt man kan tage.

Til slut vil jeg nævne nogle specielle punkter, som folketingsudvalget i 1965 var inde på i sin betænkning.

Faglærerne: Man har overvejet muligheden for en forøgelse af antallet af faglærere. Disse er fortrinsvis ansat ved skoler i landkommuner, hvor de underviser i specielle fag, hovedsagelig husgerning, håndgerning, gymnastik og sløjd. Undersøgelser har imidlertid vist, at mange af disse lærerkræfter har en ret beskeden uddannelse, og en forceret udvidelse af faglærertallet kan derfor medføre risiko for en forringelse af undervisningsstandarden. Det vil desuden være betænkeligt at udskille enkelte fag til varetagelse af særlige grupper af lærere, netop når folkeskolen ikke skal give en faglig uddannelse eller en stærkt specialiseret uddannelse, men — alle fag- og valgmuligheder til trods — stadig skal give det brede, almene grundlag. Og det er vigtigt, at lærerne er i stand til at bestride mere end et enkelt eller nogle enkelte fag, ellers vil skemalægningen blive alt for besværlig.

Lærerinder, som har forladt skolearbejdet: Der har været afholdt et kursus på Danmarks lærerhøjskole i foråret 1967 specielt tilrettelagt for lærerinder, som i en periode havde været uden for tjeneste, men som nu ønskede at vende tilbage til skolearbejdet. Yderligere kursus af denne art overvejes for tiden på grundlag af de indhøstede erfaringer.

Transport af skoleelever: Spørgsmålet om muligheden for at spare lærerkræfter ved at samle flere elever i samme skoleklasse og at tilskynde dertil ved øget refusion af kommunernes udgifter til transport af skoleelever har været overvejet i forbindelse med spørgsmålet om den udvidelse af befordringsordningen, hvorom der netop i denne uge er fremsat lovforslag. Spørgsmålet har imidlertid en så nær sammenhæng med problemerne omkring den fremtidige kommunestruktur og den fremtidige byrdefordeling mellem stat og kommuner, at det ikke vil

[Undervisningsministeren.]

være rigtigt allerede nu at foreslå ændringer i refusionen på dette specielle område.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale lovforslaget til velvillig og hurtig behandling i det høje ting.

Landbrugsministeren (Chr. Thomsen): Jeg skal herved have den ære for det høje folketing at fremsætte forslag til lov om ændring af vandløbsloven, der bl. a. har til formål at forbedre reglerne om beskyttelse af vore vandområder mod forurening.

Indledningsvis finder jeg det naturligt at fremkomme med nogle almindelige bemærkninger om problemet vandforurening, som er blevet aktuelt og vanskeligt i næsten alle lande. Andre samfund, i hvilke befolkningen må udnytte overfladevand til den almindelige forsyning med vand, har erfaret faren ved vandforurening på et tidligere tidspunkt end Danmark, og nogle af disse folk er nok også nået videre end vi med hensyn til lovgivning og foranstaltninger mod vandforurening.

Særlige problemer, som vi er forskånet for, knytter sig til løsning af bekæmpelsen af forurening af vandet i de store floder, som flyder gennem en række lande, der skal bruge vandet til mange forskellige formål i husholdning, erhverv og transport samtidig med, at floderne skal tjene til bortledning af spildevand.

Dette har ført til, at vandproblemerne er taget op i FN og forskellige af forbundets organisationer, både WHO og UNESCO. Til trods for, at vand er en betingelse for alt liv på denne klode, må man konstatere, at vor viden om en så fundamental ting som vandets kredsløb i naturen ikke er udforsket i større omfang. Det var mig en glæde, at bevillingsmyndighederne i januar i år tiltrådte bevillinger, der gør det muligt for en række videnskabelige institutter, der virker i Danmark og Grønland, at deltage i UNESCOs internationale hydrologiske dekadeprogram.

Her i Europa er vandproblemerne taget op af såvel Europarådet som ECE. Selv om Danmark på grund af meget gunstige geografiske og klimatiske forhold og den gode adgang til at indvinde grundvand til dækning af befolkningens og erhvervslivets behov hidtil har kunnet nøjes med en begrænset indsats mod overfladevandets forurening, må vi gøre os klart, at også hos os er adgangen til rent vand begrænset.

Det må også erindres, at befolkningens og erhvervslivets vækst og den højere levestandard medfører stadig øgede krav om fremskaffelse af rent vand, som det ikke i alle egne af landet er muligt at dække med grundvand. Tiden nærmer sig, hvor vandforsyningen må suppleres med overfladevand, ja, i Københavnsområdet og enkelte andre steder i landet er denne situation allerede indtrådt.

På den anden side medfører den nævnte samfundsudvikling også en stærkt forøget produktion af affald, ikke mindst af spildevand.

Endelig må det her i landet ligesom i udlandet være af betydning ved vurderingen af spørgsmålet om beskyttelse af vore omgivelser, at befolkningens trang til og muligheder for at tilbringe fritiden i naturen er blevet stadig forøget i de senere år.

Vor situation på vandområdet har som nævnt stillet sig relativt gunstigt, men den adskiller sig dog ikke principielt fra forholdene i mange andre lande. Jeg finder det derfor naturligt, når den danske vandløbslovgivning tages op til revision, at fremdrage en række synspunkter, som en ekspertgruppe under ECE har opstillet, og som ECE har anbefalet som principskitse over for regeringerne i de tilsluttede lande. Jeg skal ikke trætte med omtale af de punkter, som vedrører internationalt samarbejde om kontrol med forureningen af de floder, der strømmer gennem flere lande, men kun nævne følgende:

Alle problemer vedrørende rationel udnyttelse af vandreserver bør betragtes i